

JORNADA «DIGITALITZACIÓ DELS SERVEIS FINANCERS»,
COORDINADA PER MIRIAM ANDERSON I ESTHER ARROYO,
DE LA UNIVERSITAT DE BARCELONA), I PAULIUS ASTROMSKIS,
DE LA UNIVERSITAT VYTAUTAS MAGNUS

És innegable que, des de l'aparició de les xarxes de dades mòbils i la generalització de l'ús dels telèfons intel·ligents a partir de principis de la dècada passada, la nostra societat s'ha vist sotmesa a un accelerat procés de canvi. La velocitat i la magnitud d'aquesta transformació han estat tan importants que, de fet, tan sols ara comencem a albirar alguns dels seus efectes negatius. La ubicüïtat de l'accés a Internet ha variat no només el nostre mode de comunicar-nos i la nostra concepció de les relacions socials, sinó també la forma en què adquirim productes i serveis, així com la manera en què participem en els debats que es produeixen en l'àgora política. La recent irrupció de la IA en la nostra vida quotidiana amenaça amb produir una revolució encara major, particularment ara que la seva inclusió generalitzada en l'electrònica de consum sembla imminent.

Com és natural, l'impacte d'aquestes tecnologies s'ha deixat sentir en tots els sectors econòmics. I el financer, que tradicionalment ha estat molt permeable a l'adopció de noves tecnologies, no n'és una excepció. Actualment ens trobem immersos en una segona onada de transformació digital dels serveis financers que comportarà, invariablement, la necessitat d'adaptar l'ordenament jurídic a la nova realitat digital. Precisament a això obeeix la celebració de la jornada «Digitalització dels serveis financers», que va tenir lloc el passat 7 de juny de 2024 i va ser organitzada en el marc del projecte «La reforma del crèdit immobiliari: cap a un mercat europeu sostenible, incliusiu i digital» (PID2021-127197NB-I00) (investigadores principals: Miriam Anderson i Esther Arroyo).

La primera ponència, a càrrec de Teresa Rodríguez de las Heras Ballell (Universitat Carlos III) va posar en relleu l'impacte de les noves tecnologies en el sector financer a través de l'anàlisi d'una de les seves novetats més destacades: l'auge de l'assessorament financer automatitzat o *roboadvisors*. Si bé inicialment eren un nínxol de les plataformes de tecnologies financeres (*fintech*), la seva adopció entusiasta per part dels inversors ha portat que les entitats financeres clàssiques les hagin incorporat dins del seu catàleg de serveis. El seu èxit es deu al fet que ofereixen als inversors minoristes un servei ràpid, accessible i a baix cost, la qual cosa els ha fet guanyar una gran popularitat entre les noves generacions, més receptives a l'ús de programes automatitzats. L'emergència d'aquesta figura exigeix una anàlisi sobre el seu encaix jurídic. La ponent va assenyalar que els *roboadvisors* que fan recomanacions en funció de les característiques concretes del perfil individual de l'inversor queden coberts per

la normativa ja existent. Més dubtes plantegen, en canvi, els serveis d'assessorament automatitzat que no ofereixen recomanacions a mida, sinó que situen l'inversor dins d'un grup de característiques més o menys àmplies i li ofereixen suggeriments genèrics dirigits a aquest perfil general. En aquest últim cas estaríem, segons la ponent, davant mers serveis digitals de recomanació, que quedarien subjectes al règim del Reglament de serveis digitals. No obstant això, Rodríguez de las Heras va destacar la importància de ponderar el potencial impacte transversal d'altres normes: així, si el *roboadvisor* està vinculat a una plataforma en línia, haurien de tenir-se en compte les disposicions del Reglament de mercats digitals. D'altra banda, quan el *roboadvisor* s'alimenti de les dades personals de l'inversor, poden generar-se problemes de compliment del Reglament general de protecció de dades (RGPD). I, en qualsevol cas, haurà de tenir-se en consideració el que preveu la normativa de consum. A més, no pot ignorar-se que, en molts casos, els sistemes d'intel·ligència artificial (IA) formen part integral de l'assessorament automatitzat, ja sigui en totes o només en algunes de les seves etapes, la qual cosa pot donar lloc a múltiples problemes sobre responsabilitat i compliment normatiu en el marc del recentíssim Reglament d'intel·ligència artificial.

Les friccions entre la IA i la normativa de protecció de dades són també part central d'una de les matèries més candents en l'actualitat: el paper de la generació automatitzada de valors de puntuació creditícia (*credit scoring*) en les decisions sobre concessió de crèdits. Esther Arroyo Amayuelas (Universitat de Barcelona) va analitzar la qüestió a propòsit de la Sentència del Tribunal de Justícia de la Unió Europea del cas SCHUFA (assumpte C-634/21), del 7 de desembre de 2023. La resolució dona resposta a la qüestió prejudicial plantejada pel Tribunal Administratiu de Wiesbaden (Alemanya) sobre la interpretació dels articles 6 i 22.1 de l'RGPD en relació amb el *credit scoring* elaborat per la Schutzgemeinschaft für Allgemeine Kreditsicherung (SCHUFA), la major empresa privada alemanya d'informació creditícia, a la qual recorren normalment els bancs i grans empreses abans de contractar amb potencials clients. En la Sentència, el Tribunal de Justícia de la Unió Europea (TJUE) conclou que quan el *credit scoring* elaborat per un tercer té un paper «determinant» en la concessió d'un crèdit per part de l'entitat bancària, la generació d'aquesta puntuació ha de qualificar-se com una decisió que «produeix efectes jurídics en l'interessat i que l'afecta significativament o de manera similar» a l'efecte de l'article 22 de l'RGPD. S'obre així la porta que l'interessat pugui exigir les explicacions adequades sobre quins factors s'han tingut en compte a l'hora de calcular el seu risc d'impagament i quin pes relatiu han tingut en la puntuació final. La ponent es va mostrar crítica amb els arguments utilitzats pel TJUE i va afirmar que de la Sentència es deriva una considerable inseguretat jurídica, ja que la doctrina que estableix exigirà examinar cas per cas si el *credit scoring* és o no «determinant». Arroyo va manifestar la seva sorpresa davant el fet que el TJUE no s'adoni que el normal hauria de ser que els contractes entre entitat bancària i empresa de qualificació prevegin la cessió de les informacions que els bancs estan obligats a proporcionar als consumidors i interessats. Va obser-

var, a més, que, d'acord amb la Directiva (UE) 2023/2225, sobre crèdit al consum, el responsable últim de la decisió sobre l'atorgament o la denegació del crèdit basada en l'ús d'un tractament automatitzat és sempre el prestador, per la qual cosa sembla lògic concloure que l'entitat bancària hauria de ser sempre responsable de proporcionar a l'interessat la informació rellevant sobre el tractament automatitzat de les seves dades. Semblaria també lògic que, com ja va assenyalar l'advocat general del TJUE Pritt Pikamäe, ni l'entitat bancària ni l'empresa de *credit scoring* podran escudar-se en el secret comercial per a impedir a l'interessat obtenir les «explicacions adequades» sobre la lògica de l'algorisme quan això sigui necessari per a la salvaguarda dels seus drets. Més dubtós és com ha de concretar-se això en la pràctica, encara que Arroyo va oferir-ne alguns exemples.

També Raquel Guimarães (Universitat de Porto) es va referir a la interrelació entre l'RGPD i la normativa financera a propòsit dels serveis *fintech* de banca oberta (*open banking*), que basen el seu model de negoci en la rendibilitat de les dades financeres recopilades per les entitats bancàries. El creixement de la banca oberta ha posat en evidència certs desajustos entre l'RGPD i la segona Directiva 2015/2366 del Parlament Europeu i del Consell, del 23 de novembre, sobre serveis de pagament en el mercat interior (DSP2). Aquesta última regula les figures dels serveis d'iniciació de pagament (SIP), que es dediquen a l'autenticació de la titularitat i l'existència dels diners que seran objecte de la transacció, i dels serveis d'informació sobre comptes (SIC), que proporcionen una imatge consolidada de la situació financera d'una persona. En la majoria de casos, els SIP i els SIC són proporcionats per terceres empreses alienes al banc: precisament per això, una de les innovacions que es pretén introduir mitjançant la Proposta de Reglament de serveis de pagament (COM/2023/367) és imposar la compatibilització del format de les dades que té cada entitat mitjançant l'establiment d'una interfície comuna. La ponent va assenyalar que si bé la DSP2 millora considerablement la regulació anterior, queden sense resoldre múltiples qüestions relatives al processament, l'emmagatzematge i el transvasament de dades entre entitats bancàries, SIP i SIC. Segons Guimarães, es plantegen dubtes sobre el consentiment explícit com a base de legitimació del tractament (art. 6.1 de l'RGPD i 94.2 de la DSP2), així com en relació amb el tractament de les dades de tercers no involucrats en l'operació concreta (*silent party data*). Addicionalment, va manifestar la seva preocupació davant el fet que estan en joc dades de caràcter molt sensible, a través de les quals poden elaborar-se perfils susceptibles de revelar aspectes com ara la tendència política o l'orientació sexual de l'usuari i, per tant, de vulnerar els seus drets fonamentals. En tal sentit, va sostenir que, entre altres qüestions, és imprescindible posar fi a la divergència existent entre la definició de dades sensibles continguda en l'RGPD i la prevista en la DSP2.

En últim lloc va intervenir José María Martín Faba (Universitat Autònoma de Madrid), la ponència del qual es va centrar en l'estudi de les deficiències que presenta la normativa que resulta d'aplicació a les plataformes de finançament col·lectiu de

préstecs immobiliaris (*crowdlending*). Aquestes plataformes posen en contacte inversors que busquen un rendiment i empreses que necessiten un finançament per a dur a terme operacions immobiliàries. A diferència de les entitats de crèdit, les plataformes no assumeixen cap risc perquè no inverteixen capital propi en l'operació, sinó que actuen com a meres intermediàries. És precisament per això que convé ultimar la protecció dels consumidors inversors que operen com a prestadors, particularment si es té en compte que el mercat de *crowdlending* presenta unes elevadíssimes taxes d'impagament. Martín Faba va considerar que el Reglament (UE) 2020/1503 hauria de ser modificat per a impedir a l'inversor no experimentat rebre el préstec quan no hagi superat les proves d'avaluació de coneixements i de capacitat per a suportar pèrdues. Així mateix, va afirmar que haurien d'ampliar-se els supòsits en els quals la plataforma és responsable de la informació enganyosa o inexacta que facilita, ja que generalment només respon de la veracitat d'aquesta informació quan estigui prestant un servei de gestió individualitzada de cartera. En aquesta línia, va proposar una via per a incrementar la protecció dels consumidors sense necessitat de modificar la normativa existent: considerar la plataforma intermediària com a prestadora a l'efecte de la Llei de contractes de crèdit immobiliari (LCCI). Això obligaria la plataforma a proporcionar al consumidor prestador tota la informació precontractual personalitzada (art. 10 i 14 de la LCCI), a complir amb les obligacions de publicitat, càlcul i comunicació de la taxa anual equivalent (TAE) i, entre altres qüestions, a avaluar diligentment la solvència del prestatari.

Les exposicions dels ponents van propiciar un animat torn de preguntes que va constituir l'ocasió propícia perquè els acadèmics assistents i els consumidors, representats per l'associació AICEC-ADICAE, poguessin plantejar els seus dubtes sobre les llacunes i els punts cecs de la normativa vigent i prenguessin consciència dels drets que els assisteixen enfront de les noves eines digitals de les quals disposen els operadors financers. Addicionalment, la jornada va evidenciar que ja no és possible analitzar qüestions relatives al dret de consum sense adoptar una perspectiva panoràmica que atengui, també, a la creixent rellevància d'altres sectors de l'ordenament jurídic com la protecció de dades i la IA. Es fa patent, per tant, que l'aparició de noves tecnologies va acompanyada de la correlativa especialització i fragmentació de la normativa jurídica que ha de regular-la, cosa que complica la seva necessària interrelació. Caldrà veure si els esforços del legislador europeu acabaran desembocant en un garbuix legislatiu de difícil conciliació.

Enrique Peruga Pérez
Investigador predoctoral en dret civil (AGAUR FI)
Universitat de Barcelona